

HARKÁNY VÁROS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

2. HARKÁNY BEMUTATÁSA

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT

- 3.1. Harkány fejlődésének történeti leírása
- 3.2. A településszerkezet, településkarakter alakulása
- 3.3. A régészeti és épített örökségi értékek elemzése
  - 3.3.1. Régészeti területek
  - 3.3.2. Műemlékek, műemléki környezet
  - 3.3.3. Helyi védelem alatt álló épületek
  - 3.3.4. Helyi védelemre javasolt épületek
- 3.4. Természeti értékek

4. LEHATÁROLÁS

- 4.1. Településképi szempontból eltérő karakterű területek lehatárolása
- 4.2. Harkány eltérő karakterű településrészei
  - 4.2.1. Falusias lakóterületek
  - 4.2.2. Kertvárosias lakóterületek
  - 4.2.3. Kisvárosias lakóterületek
  - 4.2.4. Településközponti és intézményi területek
  - 4.2.5. Üdülőterületek
  - 4.2.6. Gyógyfürdő, kórház és környéke
  - 4.2.7. Egyéb területek
  - 4.2.8. Eltérő karakterű településrészek

5. AJÁNLÁSOK – ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

- 5.1. Falusias terület
- 5.2. Kertvárosias területek
- 5.3. Kisvárosias és településközponti terület
- 5.4. Általános ajánlások a zöldfelületek vonatkozásában

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

Harkány Baranya megye déli részén, közel a magyar-horvát államhatárhoz helyezkedik el. A 4.000 fős település közép-európai viszonylatban ismert és jelentős üdülőhely, gyógyfürdőhely.

Ismertségét gyógyvizének köszönheti, fejlődése az elmúlt évtizedekben, de különösen a közelmúltban és napjainkban töretlen.

A település neve az írott forrásokban először 1323-ban bukkant fel, de azt is jelenti, hogy korábban már létezett.

Harkány túlélte a középkor sokszor viharos évtizedeit és évszázadait, a török időszakot, majd a XVIII. században más, ma is létező baranyai falvakkal együtt lassú fejlődésnek indult.

A XIX. század első felében az itt feltörő gyógyító hatású melegvíz meghozta számára a gyorsabb gyarapodás lehetőségét.

Harkány lakossága az elmúlt közel 5 évtizedben háromszorosára növekedett, de a lélekszám ideiglenesen, nyaranta megsokszorozódik. Az idegenforgalmi szezon itt elnyújtott, hiszen a fürdő egész évben a pihenni és gyógyulni vágyók rendelkezésére áll. A település infrastrukturális ellátottsága kiemelkedő. Az elmúlt évek minden fejlesztése az itt élők és az ide érkezők érdekeit, kényelmét szolgálja.

A város az elmúlt 40 évben többször is megfogalmazta, pontosította jövőképét, 2016-ban új városfejlesztési koncepciót és településfejlesztési stratégiát alkotott, jelenleg a fejlesztési dokumentumok alapján befejezés előtt áll a Településszerkezeti terv, a Helyi Építési Szabályzat, melyekkel párhuzamosan készül a város Településképi Arculati Kézikönyve és Településképi rendelete, így biztosított az egyes munkarészek közötti összhang.

Néhány gondolat a jövőképről

- Harkány Város 2030-ra erős gazdasággal, jelentős idegenforgalommal és szolgáltató szektorral rendelkező várossá válik, melynek motorja a folyamatosan fejlődő gyógyfürdő, és a ráépülő minőségi szállás-, egészségügyi, medical-wellness és egyéb idegenforgalmi szolgáltatások.
- A város megerősíti térségi szerepkörét, bővíti városi és központi funkciói számát és azok kistérségi súlyát, aminek köszönhetően a város agglomerációs súlya növekedni fog.
- A település környezeti állapota tovább javul, elsősorban a zöldterületek revitalizációja, az épített környezet rekonstrukciója és a megvalósuló energetikai korszerűsítéseknek köszönhetően.
- A népesség stagnálása megáll, általános egészségi állapota, képzettsége és jövedelmi helyzete fokozatosan javul. Összességében **Harkány lakosságának az elégedettsége nő, identitása erősödik, a fiatalok elvándorlása megszűnik – Harkányban jó élni 2030-ban!**

A Településképi Arculati Kézikönyv segítség kíván lenni a település bemutatásával, az értékek megismertetésével, és az Útmutató résszel tárja fel az épített és természeti környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni.

Baksai Endre Tamás polgármester

2. HARKÁNY BEMUTATÁSA

Harkány városa Baranya megye déli részén, Pécsről 25 km-re délre, a horvát határtól 8 km-re, a Villányi-hegység lábánál, a Siklói járásban található nevezetes fürdőváros. Észak-nyugatról Szava, északról Csarnóta, észak-keletről Túrnyó, keletről Siklós, délről Gordisa, és Ipacsfő, dél-nyugatról Kovácsbócsa, nyugatról pedig Márfa települések határolják.

Harkány közigazgatási területe 2.568,6 hektár (25,69 km²), ebből belterület 426,6 hektár, mely 51,8 ha üdülőterületet is magában foglal, erdőterülete 333,6 ha. Lakosságszáma 2013. december 31-én 4 124 fő volt, népsűrűsége 155,31 fő/km².¹

Harkány a Dél-dunántúli régió legnagyobb idegenforgalmával rendelkező települése, köszönhetően az egyedülálló gyógyvizének.

Korábban két vasútvonal is vezetett a városon keresztül, mára azonban mind az Alsó-mihályi-Pécs, mind pedig a Sellye-Villány vonal személyforgalma megszűnt.

Harkány az Alföld természeti nagytáján belül a Drávamenti-Síkság középtáján, ezen belül pedig a

¹ Forrás: KSH

Nyárad-Harkányi- Sík és a Fekete- Víz Síkja kistájak határán helyezkedik el (Maga Harkány városa a Nyárad-Harkányi- Síkon helyezkedik el, Terehegy városrészt 1977-ben csatolták a településhez, mely településrész a Fekete- Víz Síkján helyezkedik el).

A Nyárad-Harkányi Sík 89 és 125 m közötti magasságú teraszos hordalékkúp-síkság, amely ÉNy felé domb láb-fel színbe megy át. A felszín enyhén D-DK-i irányba lejt, vertikálisan enyhén tagolt. A felszín É-D-i és ÉNy-i csapású völgyekkel, erősen szabdalta.

Formái részben a löszfelszínekhez, részben a folyóvízi eróziós tevékenységhez kapcsolódnak. Gyakoriak a DK-i csapású, erózióval továbbalakított deráziós völgyek.

A kistáj területén a rétegvíz mennyisége 1-1,5 l/s.km². Az artézi kutak száma jelentékeny. Mélységük és vízhozamuk változatos. Helyenként sekély mélységből is nagy vízhozamokat kapnak. Harkánynak négy 60°C-nál melegebb, nátrium-hidrogénkarbonátos vizű kútja van, erre települt a gyógyfürdő.²

Harkány városa az 58-as főút mentén fekszik megteremtve az É-D irányú összeköttetést Pécs, illetve Horvátország között. A K-Ny irányú összeköttetés viszont csak alacsonyabb rendű úton lehetséges, mely Sellye és Villány között húzódik, több falun átívelve.

Budapesttől 245 km-re található, autópályán 2,5 óra alatt érhető el. A Pécs-Harkány útvonal 30 perc autóval, Mohácsra 45, Szekszárdra 60 perc alatt lehet odaérni.

A 325 km-re lévő horvát fővárost, Zágrábot közel 3 és fél óra alatt lehet megközelíteni. Szarajevó 360 km-re fekszik Harkánytól.

A mai településszerkezet kialakulásában az egykor két településként működő Harkány és Terehegy népességszáma, valamint az 1824-ben megnyílt, és egyre nagyobb jelentőségűvé váló gyógyfürdő egyaránt meghatározó volt.

A települések nagyságrendjét a XVIII. és XIX. században az alábbi adatok mutatják:

település	Házak (db)				Lakosok (db)			
	1752	1784	1859	1909	1752	1784	1859	1909
Harkány	29	66	104	120	-	402	619	752
Terehegy	28	60	97	101	-	417	546	455

A számok szemléletesen mutatják, hogy a két település közel azonos nagyságrendben, egymással párhuzamosan fejlődött, csak a XX. sz. elején, valószínűsíthetően a fürdő jelentőségének növekedésével gyarapodott erőteljesebben Harkány lakosságszáma.

Harkány **lakosságának száma** 1870 – 2011 között:

év	1870	1900	1941	1970	2011
fő	1 189	1 194	1 426	2 719	4 055

Harkány népességszámának alakulásában az 1949 és 1960 közötti (521 fő), majd az 1960-1980 közötti (1568 fő) népességszám növekedése a kimagasló érték, az utóbbi időben történt Terehegy csatlakozása is. Az 1960-1980 közötti időszak egyben a fürdő népszerűségének, új üdülőterületek kialakulásának időszaka is volt. 1980-1996 között lassú gyarapodás, majd stagnálás következett be a népességszám alakulásában.

Harkány igazgatási területének szerkezetére ma az alábbi **területhasználatok** a meghatározóak:

- az északi, domboldali sáv kertes mezőgazdasági terület
- a belterület a település közepén, a siklósi határhoz csatlakozóan alakult ki és fejlődött napjainkig
- a mezőgazdasági (szántó) területek a belterületet három oldalról (É, NY, D) határolják
- az erdőterületek továbbra sem játszanak meghatározó szerepet, a város NY-i és D-i részén képeznek összefüggő sávot

² Forrás: Magyarország Kistájainak Kataszttere, MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, 1990

Földrészlet statisztika fekvésenként								
fekvés	Földrészletek száma	egyéb önálló épületek száma	egyéb önálló lakások száma	Σ terület (ha)		legkisebb földrészlet terület (m ²)	legnagyobb földrészlet terület (m ²)	átlagos földrészlet terület (m ²)
belterület	3 472	98	2 515	426,6	16,6%	11	136 063	1 229
külterület	1 501	0	0	1 884,5	73,4%	5	768 850	12 555
zártkert	1 497	0	0	257,6	10,0%	33	62 274	1 721
Σ	6 470	98	2 516	2 568,7	100%	-	-	-

Fenti adatok egyértelműen jelzik, hogy az egykor a mezőgazdaságból és állattartásból élő településen ez utóbbi funkciók visszaszorultak, ma Harkány az ország egyik kedvelt üdülővárosává és lakóhelyévé vált.

Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a **művelési ágak és a minőségi osztályok**:

Földrészlet statisztika művelési áganként							
művelési ág	földrészletek száma	alrészletek száma	Σ alrészlet terület (ha)		legkisebb alrészlet terület (m ²)	legnagyobb alrészlet terület (m ²)	átlagos alrészlet terület (m ²)
erdő, fásított terület	326	329	683,3	26,6%	299	501 360	41 908
gyep (legelő, rét)	359	372	218,7	8,5%	56	263 835	10 814
gyümölcsös, kert	582	586	71,0	2,7%	173	133 771	2 499
kivett	3 793	3 797	528,3	20,6%	5	136 063	1 391
szántó	1 235	1 575	977, 8	38,1%	19	432 704	6 208
szőlő	608	623	89,6	3,5%	80	11 724	1 438
Σ	-	-	2568,7	100%	-	-	-

A 2015 és 1909 évi adatok különbözősége kitűnően jelzi az elmúlt 100 évben a település területfelhasználásában, a táji megjelenésben, és Harkány szerepkörében történt változásokat, hiszen

- a település területe ~200 ha-al növekedett
- a belterület (korábban terméketlen terület) 3,4-szeresére növekedett
- a szántó és legelő területek 80%-ról 46,6%-ra csökkentek
- az erdőterület 7,7%-ról 26,6%-ra növekedett
- a gyümölcsös és szőlő területek 6,5%-ról csak kis mértékben, 6,2%-ra csökkentek

A város dinamikus fejlődését talán a legszemléletesebben mutatja a **lakások építési idejének** adatsora:

	-1946	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011	Σ
db	116	108	342	509	306	273	326	80	2060
%	5,6	5,2	16,6	24,8	14,8	13,3	15,8	3,9	100

Az adatok elemzéséből az alábbiak rögzíthetők:

- a lakásoknak csak 10,8%-a idősebb 50 évnél
- 1960-2000 között a lakások 70%-a épült, az egyik legdinamikusabb 10 év az 1971-1980-ig terjedő időszak
- 2001-2005 között épült 326 lakás a legnagyobb, míg a 2006-2011 közötti a legkisebb építési volument jelenti

A lakóépületek magasság és lakásszám szerint (db)

Földszintes	Emeletes	Σ	1 lakásos	2-3 lakásos	4-10 lakásos	>11 lakásos	Σ
1 456	65	1 521	1 435	47	19	20	1 521
95,7%	4,3%	100%	94,3%	3,1%	1,3%	1,3%	100%

Összefoglalóan megállapítható, hogy Harkány lakóterületén a

- telkes, földszintes (95,7%), egylakásos (94,37%)
- a 3 és több szobás (64,6%)
- az összkomfortos (74,1%)

lakások a dominánsak, ezen épületek határozzák meg alapvetően a város karakterét, településképet.

Harkány jellegzetességének tekinthető a lakás és üdülés együttélése. 2011-ben:

lakott lakás	1 430 db	69,4%	(3 551 fő)
nem lakott lakás	430 db	20,9%	
lakott üdülő	200 db	9,7%	(387 fő)
Σ	2 060 db	100	

Az adatsorból különösen a 430 db nem lakott lakás emelendő ki, valószínűsíthetően e lakások üdülési céllal hasznosítottak.

A városszerkezet alakulására a már említett főútvonalakon kívül hatással volt a Harkányt É-ről és Ny-ról behatároló, 1913-ban megépült vasút (1976-ban a pécsi, 2007-ben a sellyei kapcsolat is megszűnt), mely Siklós, Villány és Sellye irányába is biztosított kapcsolatot.

A közúti közlekedésben teremtett új lehetőséget a város és Terehegy között megépült 58-as út új nyomvonala, mely egyben új fejlesztési területek kialakítását is lehetővé tette.

Harkány sajátossága a Siklói út É-i oldalán lévő autóbusz pályaudvar és piac, mely a gyógyfürdő mellett egyben nemzetközi találkozóhely is.

A hatályos településszerkezeti terv az alábbi területfelhasználási egységeket különbözteti meg:

Beépítésre szánt területek:

- kisvárosias lakóterület (Lk)
- kertvárosias lakóterület (Lke)
- falusias lakóterület (Lf)
- településközpont vegyes terület (Vt)
- üdülőházas üdülőterület (Üü)
- hétvégi házas üdülőterület (Üh)
- gazdasági terület (kereskedelmi – szolgáltató) (Gksz)
- különleges területek (K)

Beépítésre nem szánt területek:

- közlekedési és közmű területek (Kö)
- zöldterület (Z)
- erdőterület (E)
- mezőgazdasági terület (M) (szántó művelési ág, gyepterület, kertészeti terület)
- vízgazdálkodási terület (V)
- természetközeli terület (Tk)

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT

3.1. Harkány fejlődésének történeti leírása

Harkány térségében is tártak fel római kori települést, a Pécszet (Sopianae) Eszékkel összekötő hadiút mentén – mely gazdag szőlőskertek és gyümölcsligetek alján vezetett, a Villányi-hegység déli oldalán, a Tenkes-hegy lábánál. A Római Birodalom bukása után itt élt hunok V-VI. sz-i emlékeit találták meg két ezüsthüvely formájában, majd a VI-IX. sz. között, a régiót uralmuk alatt tartó avaroktól származó régészeti leletek kerültek elő 1934-ben.

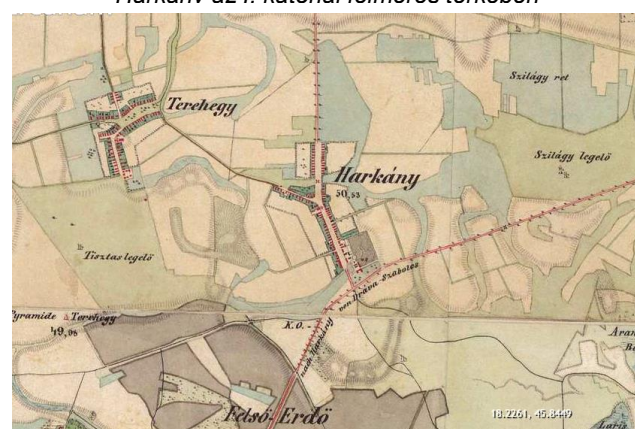
Harkány nevét az oklevelek 1323-ban említették először Harkan néven. Megalapozottnak látszik az a feltételezés, hogy neve a Horka (Harka) személy- vagy méltóságnévből, nem pedig a harkály madárnévből származik. Az akkori Harkány (Nagh Harkan) település a mai helyétől északabbra, a Tenkes-hegy lábánál, a Szene-víz (ma Lankacsatorna) fölött helyezkedett el. Harkány Nagh Harkan nevét 1323-ban említik először írásos emlékek.

Harkány a XIII. sz.-ban királyi udvarnokok földje volt, melyet Károly Róbert király, mint örökös nélkül elhalt ember birtokát Pál fia György temesvári alvárnagynak adott, s határát is leíratta. Harkány, mint jobbágytelepülés 1397-től a mindenkor siklósi uradalomhoz tartozott, míg a Harkánnyal összeépült, 1977-ben hozzácsatolt Terehegy kisközségnek más volt a birtokosa és a története is. 1397-ben a Byka nemzetség tulajdonában van a terehegyi birtokközpont. A terehegyi homokdombon (melyen ma a református gyülekezet temploma áll) rommá lett a megerősített nemzetségi és a népnek menedéket adó öreg templom is. A megszállás alatt új nevet kapott az ősi falu: Terehíd. A XVI-XVII. sz.-ban Harkány megmaradt lakossága, mint a török megszállás előtt, alatt és után főleg állattenyésztéssel és bortermeléssel foglalkozott. A török uralom idején a községnek temploma nem volt, csak egy kis oratórium. A falu protestáns vallású volt.

A törökök kivonulása utáni időkben a falu birtokosa a Batthyány család volt. Az 1700-as évek környékén feljegyezték, hogy Nagyharkány lakossága a Szene-víz déli oldalára költözött, hogy biztonságosabb körülményeket találjon a török megszállást követően a nehezen járható mocsarakban. II. Rákóczi Ferenc

Harkány az I. katonai felmérés térképén

A II. katonai felmérés térképén

A III. katonai felmérés térképén

Az 1866-os kataszteri térképén

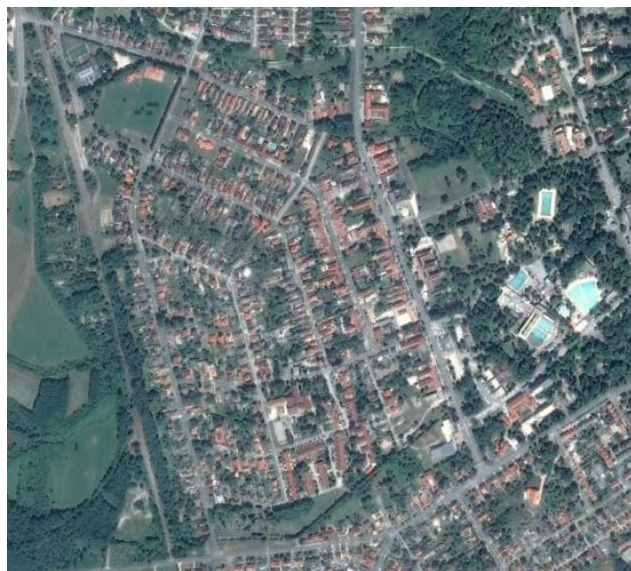
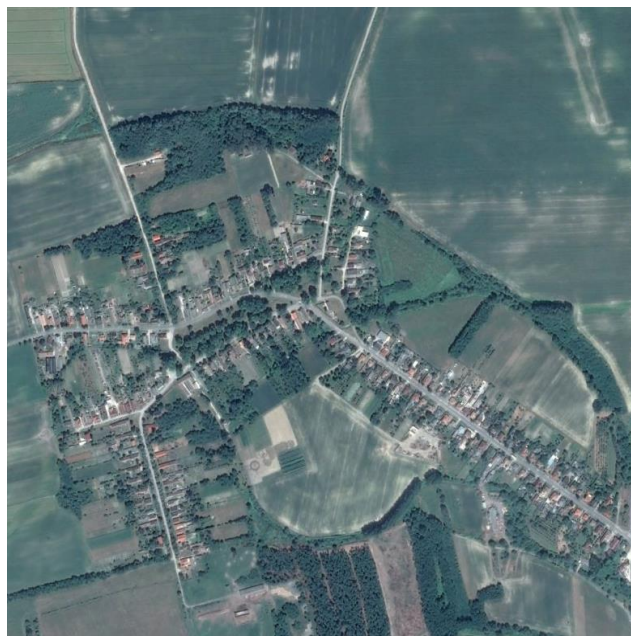
szabadságharcában a harkányi jobbágyok közül a kurucok oldalán harcolva többen is részt vettek.

A vármegyét, így Harkányt is sújtó természeti csapások: 1700-tól 9 éven át pestis, 1701-ben szárazság, 1726-ban az állatok járványos pusztulása, illetve a jégverés következményeként a lakosság 2/3 részét felmentették az adófizetés alól. 1747-től 2 éven át sáskajárás sújtotta a vidéket: „... sáskák sokaságára vall, hogy amikor fölszállottak, elsötétítették a napot ...”

Az újra érvénybe lépő és mind nagyobb adóterhek, majd az 1750-től beszüntetett szabad költözködés joga egyre nagyobb elkeseredést váltott ki a lakosságból. A túléléshez a szabályozatlan Dráva, a Bőköz vízvilága nyújtott segítséget bőséges halállományával.

A harkányi református gyülekezet 1798. március 21-én kezdett templomának építéséhez és 1802-ben fejezte be. A XIX. sz. elején a tanítói lakhoz iskolát is építettek, a harkányi iskolamester erről szóló levele 1813-ban íródott. A parókia 1867-ben épült.

A Batthyány uradalomnak új, nagyobb kiterjedésű legelőkre volt szüksége, hogy megnövekedett állatállományát eltarthassa, ezért 1814-től szükségessé vált a Harkány – Gyűd között elterülő mocsarak lecsapolása, vízelvezető rendszer kiépítése, melyhez igen jelentős jobbágyi robotot vettek igénybe. A Harkány melletti mocsarakban dolgozott Pogány János gyűdi jobbágy is, akinek szaggató fájdalmak kínozták a lábát, csak bottal tudott járni. Érezvén, hogy az árokból felbuzogó meleg víz jótékony hatással van betegségére, beteg lábát egész nap áztatta benne és meggyógyult. A hír gyorsan terjedt, az uradalom is azonnal felismerte a lehetőséget.

1824-ben megkezdtek a fürdő kiépítését az akkori térképvázlaton szereplő Büdösret, Büdöstó helyén. Erre az évre tehető az első fürdőszézon, melynek forgalma 1.400 fürdőzőt jelentett. Egyre több fürdőhelyet, kádat építettek, és a fürdő működtetése mind több embernek adott munkát. 1844-re felépült az első, a maga korában Magyarország legszebb fürdőháza.

1825-ben Patkovics József „harkányi szegény alap”-ot alapított, hogy nincstelen betegek is gyógyuláshoz jussanak. 1828-ban elkészült az első, 28 szobából álló szálloda, és megkezdődött a fürdőt körülvevő erdő parkrendszerű kialakítása.

1845-ben 970, 1847-ben 3.200 fürdővendég kereste fel Harkányt. Megkezdődött Harkány településszerkezetének átalakulása is. A Batthyányiak a fürdőháztól nyugatra eső telkeket (Kossuth L. u.) az uradalom tisztségviselői számára olcsón átengedték, hogy szép házakat építsenek – így emelve a környék nívóját. Ezzel megkezdődött Harkány polgárosodása.

A szabadságharc után a fürdő akkor indult igazán fejlődésnek, amikor az 1860-ban a közkegyelemben részesült Batthyány család ismét tulajdonosává vált. Zsigmondi Vilmos 1865 nyarán és kora őszén sikeres próbafúrást végzett. 1866. szeptember 28-án már egy állandó kút üzemelt, 34,77 m mélyről, percenként 1.200 liter 62,5°C gyógyvíz tört a felszínre. A községnek volt gyógyszertára, 1921-től postahivatala, távírdája és távbeszélő állomása.

1825-ben már egy jó minőségű terméskővel kirakott út vezet ide Pécsről.

Új lendületet adott a térségnek a vasútfejlesztés. Beremendtől Barcsig Harkány csomóponttal 1912-ben elkészült a kelet-nyugati sínpár is. Ugyanebben az évben átadták a Harkány és Drávaszabolcs közti szakaszt is. A vasútvonal 1913-ban ért el Harkányba Pécs felől, és 1920-ig kiépült a Dráván túlra is.

1923-ban még csak a fürdő és a malom volt villamosítva, 1926-ban a község házaiban is kigyulladtak a villanykörtek.

1970-ben megszüntetik a drávaszabolcsi, 1976-ban a közvetlen pécsi vasútvonalat. A II. világháború éveiben német csapatok állomásoztak itt, de harci cselekmények csak 1944-ben zajlottak. Az 1950-es években indították meg az autóbusz közlekedést.

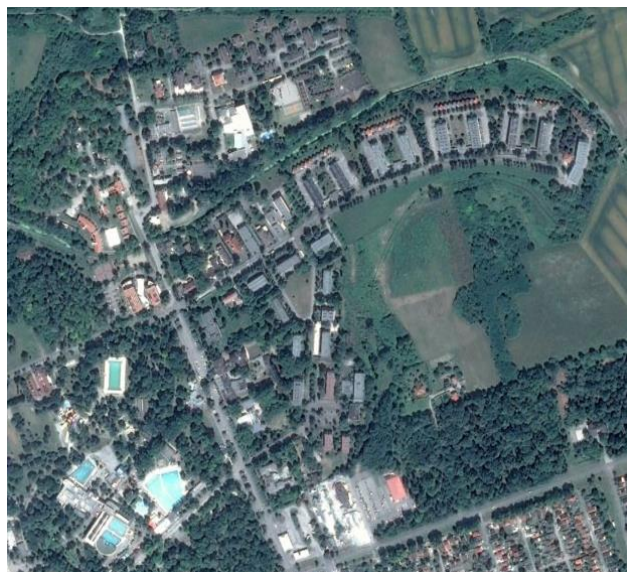

A közigazgatásban is jelentős változások következtek be: a harkányi körjegyzőség 1950. október 1-jén megszűnt. Az ugyanakkor megalakult önálló harkányi tanács 1963. február 1-ig létezett. Ettől kezdve 14 évig a község Siklóshoz tartozott. Ez a tény aligha segítette elő Harkány fejlődését. Ez az állapot 1977. március 31-én ért véget. Ekkor alakult meg az új harkányi tanács több társközséggel. Harkány ekkor nagyközségi rangot is kapott. 1977. április 1-jén hozzácsatolták a 2 km-re ÉNY-ra lévő Terehegy községet.

Az 1960-1980 időszak mind a lakás, mind az üdülőépítés legintenzívebb korszaka, ekkor valósult meg a jelenlegi lakásállomány 41,4%-a, az üdülőépületek közel 80%-a. A város beépítésre szánt területe csaknem minden irányban bővült.

Az 1990-94-es időszak összességében igen sikeresnek mondható, Harkányban soha nem látott fejlődés indult meg. Ezekben az években adták át az új óvodát, ez alatt az idő alatt készült el a település szennyvízcsatorna-hálózatának egy jelentős része, és a kibővített szennyvíztisztító telep is üzemelni kezdett. Elindult az iskolabővítés új konyhával és étteremmel, megkezdődött a nemzetközi szintű sportcsarnok építése is, hogy csak a legjelentősebb beruházásokat említsük. 1996-ban átadásra került a Sportcsarnok, az iskola, megkezdődtek egy új utca – a Szent István utca – megnyitásának előkészületei. A település 1999. július 1-jén kapott városi rangot.

Az elmúlt 15 évet mind lakóterületi, mind üdülési funkció vonatkozásában, a kisebb méretű gyarapodás mellett, a minőségi fejlesztés jellemezte. Megújultak a közterületek, megépült az 58-as elkerülő út, jelentős fejlődés következett be a fürdőben és a gyógyászat területén.

3.2. A településszerkezet, településkarakter alakulása

Harkány településkarakterében az egyes időszakokban divatos építészeti, városépítészeti formák érhetők tetten.

A város mai karakterében az alábbi sajátosságok különíthetők el:

- Terehegy a két települést összekötő Petőfi u. kivételével mind utca- és térszerkezetében, mind a beépítési módok, szintszámok vonatkozásában alig változott. Az újabb épületek is harmonikusan illeszkednek a kialakult településövezetbe.
- Harkány legnagyobb összefüggő lakóterülete a Kossuth – Ady – Vasút – Petőfi utcák között jött létre az 1960-1970-es években. A terület jellemzője a tervezettség, szabályozottság. Mind a teleknagyságok, mind a beépítési módok egységes hangulatot eredményeztek. E területen 3 helyen történt jelentős változás:
  - átalakult, „főutcává vált” a Kossuth I. utca (zárt sorú, 2-3 szintes beépítés, közellátás és lakás funkció)
  - a Rákóczi u. térségében jelentős intézményfejlesztés, a Kölcsey téren társasházas beépítés történt
  - új utca született a Kossuth és a Táncsics utcai tömb feltárásával (Szent István utca), mely zárt sorú, kétszintes beépítésével, divatosnak vélt építészeti formálásával hozott „új szint” a kisváros megjelenésébe
- A Petőfi u-tól É-ra, ill. az Ady u-tól D-re elhelyezkedő lakóterületek – kisvárosias és kertvárosias – az előzőekben már említett jegyeket hordozzák
- A városszerkezet középső sávja (a Kossuth és Bajcsy Zs. utcák közötti terület) a strand és gyógyfürdő, valamint a kereskedelmi szálláshelyek sávja, zárt sorú, 2-3 szintes beépítéssel. E terület hangsúlyos eleme a Zsigmondy sétány és a Gyógykórház (a város legmagasabb épülete) épületegyüttese.
- A Bajcsy Zs. u. K-i oldala várostörténeti szempontból is jelentős, a XX. sz. elején itt épültek meg Harkány első szállodái (Baranya hotel, Balkon szálló, MÁV Gyógyház), melyek ma a város védett emlékei közé tartoznak. E térséget a többszintes, telkes üdülőházas területek gazdagítják.

A Bajcsy Zs. u-tól, a Szúnyog tótól K-re jött létre Harkány egymástól jól elkülöníthető üdülővezete, a Siklósi úttól É-ra az üdülőházas (többszintes, tömbtelkes társasüdülők), ill. attól D-re a hétvégi házas (~1.000 db minimális telkes, földszintes) területe.

- A város karakterében meghatározó szerepük van a közlekedési területeken megvalósult fasoroknak, a nagy kiterjedésű közparkoknak (Zsigmondy sétány parkja, arborétum), a jelentősebb létesítményekhez vezető fasorokkal szegélyezett sétányoknak.
- A településkarakter egyik leghangsúlyosabb eleme a gyógy- és strandfürdő létesítményeivel, zöldfelületével.

3.3. A régészeti és épített örökségi értékek elemzése

Bár a város gazdag és változatos történelemmel bír, akár építészeti, akár régészeti örökségi értékekkel csak szerényen rendelkezik.

A Településképi Arculati kézikönyvvel párhuzamosan készül a város új településszerkezeti terve, Helyi Építési Szabályzata és Örökségvédelmi Hatástanulmánya.

3.3.1. Régészeti területek

a) Védett és nyilvántartott régészeti lelőhelyek

1. Harkány – Szilágy

Lelőhely azonosító: 56940

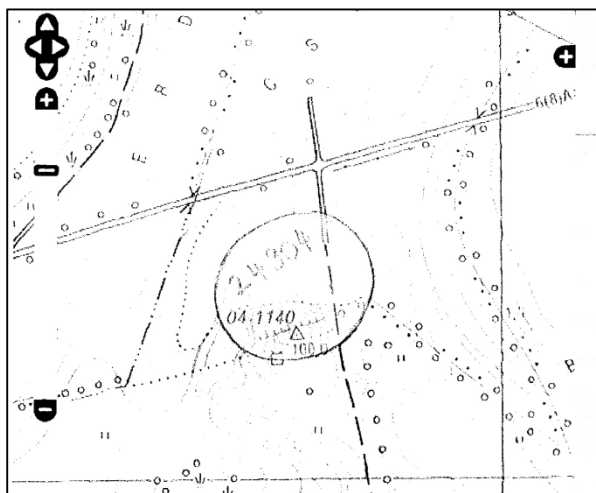
Hrsz: 026, 027/1-32

2. Harkány – Lulu-pusztá - Döglút

Lelőhely azonosító: 24904

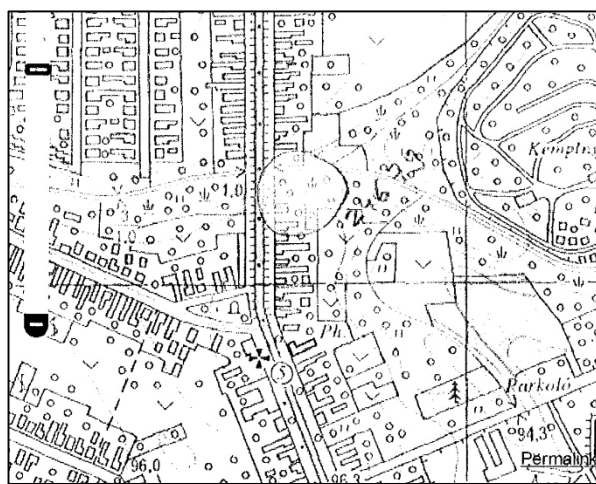
Hrsz: 0351/1-2, 0353/2, 0354/1-5, 0355, 0356, 0359/1, 0360, 0361

3. Harkány – Kossuth L. u. 69. (kert)

Lelőhely azonosító: 24679

Hrsz: 2441/1, 2516/1-3, 2519/1, 2520/2-3, 2525/2, 2525/8, 2551/3, 2551/5

4. Harkány – Terehegy – Templomdomb – Terehegyi u. 1.

Lelőhely azonosító: 24678

Hrsz: 4015, 4016, 4245, 4246

3.3.2. Műemlékek, műemléki környezet

Református templom

Kossuth u. 66. (284/1 hrsz, törzssz. 394)

Református templom

Terehegyi u. 1/A (4245 hrsz, törzssz. 430)

Hotel Korona (korábban Balkon Gyógyszálló)

Bajcsy Zs. u. 3. (2408 hrsz, törzssz. 10408)

3.3.3. Helyi védelem alatt álló épületek

Római Katolikus templom /Ady Enre u. (2460 hrsz.)/

Fürdő déli bejárat /Zsigmondy sétány (2464 hrsz)/

Fürdő keleti bejárat /Bajcsy-Zsilinszky utca (2454/2 hrsz.)/

Máv gyógyszálló /Bajcsy Zs. u. 1. (2396 hrsz)/

Baranya hotel /Bajcsy-Zsilinszky u. 5.(2407/1)/

Szociális gyógyotthon /*Ady Endre u. 34/B (803 hrsz.)*/

Református parókia /*Kossuth L. u.66/A. (284/4 hrsz.)*/

Üzlet, lakóépület /*Kossuth L. u.62-64. (286 hrsz.)*/

Lakóház-keresztcsűr /*Terehegyi u. 4. (4249 hrsz.)*/

Skanzen /Kodolányi köz (284/5 hrsz.)/

MÁV állomás /Táncsics M. u. (240/3 hrsz.)/

Szálloda /Jár József utca 1. (2420 hrsz.)/

Húsüstölő /Terehegyi u. 3. (4248 hrsz.)/

Lakóépület /Terehegyi u. 5. (4251 hrsz.)/

Lakóház /Naphegy u. 10. (4063 hrsz.)/

Lakóház /Naphegy u. 9. (4064 hrsz.)/

Turistaközpont /Széchenyi tér 19. (4237/2 hrsz.)/

Lakóépület /Széchenyi tér 31. (4093 hrsz.)/

Lakóépület /Széchenyi tér 9. (4227 hrsz.)/

3.3.4. Helyi védett természeti értékek

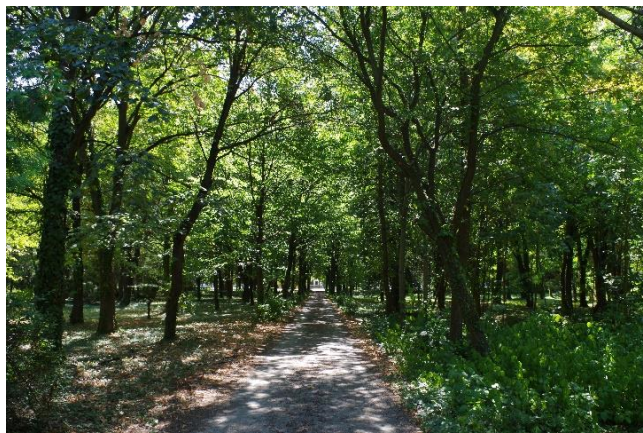
Bolgár temető

Izraelita temető

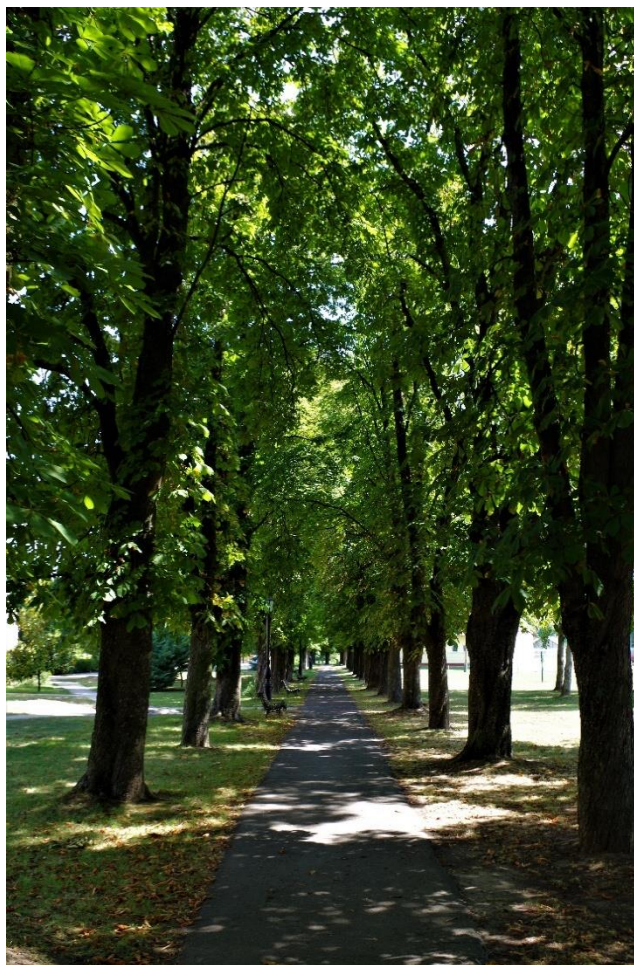
Arborétum

Facsoport

3.4. Természeti értékek

Meghatározó zöldfelületi, táji természeti értékek

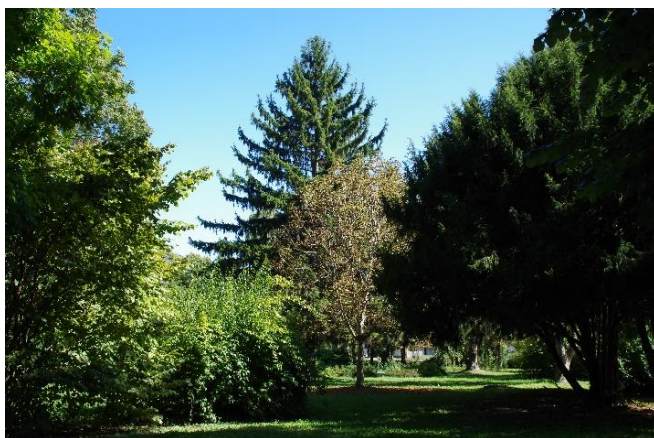
A külterület jelenlegi tájhasználat a kedvező adottságokra és a múlt hagyományaira vezethető vissza. A déli kitettségű, jó termőképességű talajokon nagy hagyományai vannak a mezőgazdasági művelésnek, szőlő és gyümölcsstermesztésnek. A belterületől É-ra a szántóföldi művelés domináns, a szántóföldek egészen a Villányi-hegység lábáig elérnek. Az 58-as számú út mellett helyezkedik el ma is a település temetője, mely jelentős örökzöld állományával és bevezető fasorával messziről kiemelkedik az egyöntetű, sík, szántóföldi környezetből.

A magasabban fekvő területeken a szántókat felváltja a szőlő és gyümölcsstermesztés, majd a zártkerti területhasználat, amely jellegzetes karaktert ad a tájnak. Ez az értékes tájalkotó elem híven tükrözi az egykori és mai tájhasználatot, valamint a Villányi borvidék tájjelegét.

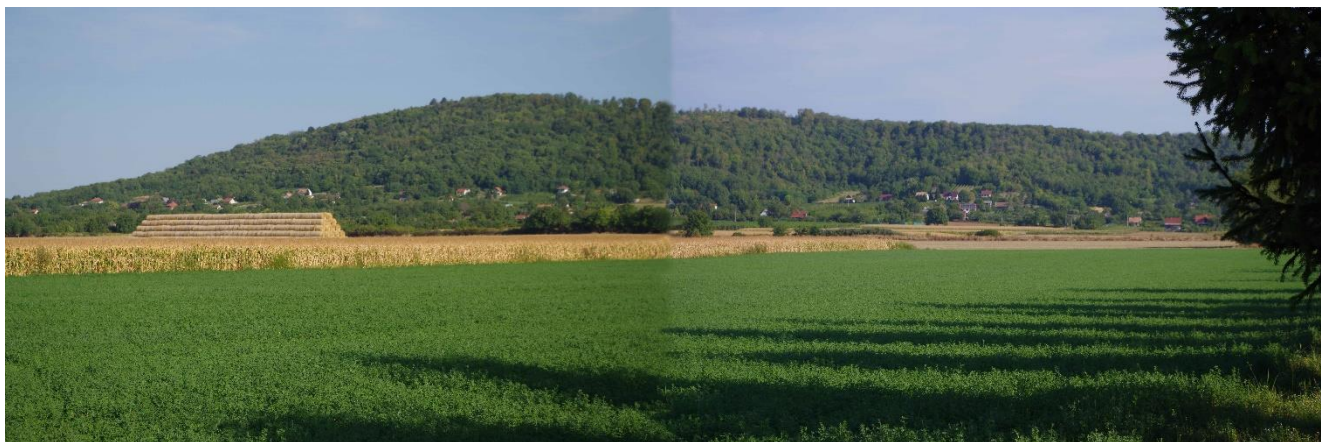
Az egykor nagy területet uraló magasabb talajvízállású területek mára már csak foltszerűen fellelhetők, itt gyeses mocsaras területek állnak a mai napig. Mederbe terelve a Lanka-csatorna több helyen megjelenik a település belterületén is, melyet a hozzá kapcsolódó növényzóna kísér hol szélesebb, hol keskenyebb sávban. Fontos szerepet játszanak a változatos tájjelleg kialakulásában és élőhelyet biztosítanak a vizes és vízparti vegetációk számára.

Az erdőterületek napjainkra jelentősen lecsökkentek, természetvédelmi szerepük élőhely és fajmegőrzés szempontjából azonban fontos. Összességében elmondható, hogy Harkány tájhasználat a szántóföldi műveléssel maximálisan alkalmazkodott a kedvező helyi klimatikus és talajviszonyokhoz, míg a zártkerti és szőlőterületek a tágabb értelemben vett táji karaktert tükrözik.

Nemzetközi jelentőségű természetvédelmi területek az úgynevezett Natura2000 területek, melyek egy európai szintű összefüggő ökológiai hálózatot jelölnek. A Tenkes-hegy (HUDD20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési Natura2000 területként van nyilvántartva. Ennek egy része Harkány közigazgatási területére esik, ahol a cél a természetes erdőtülsősök megőrzése, fenntartása.

Országos jelentőségű védett terület nem található Harkány közigazgatási határán belül.

A **helyi** jelentőségű védett területek a 0276/5 és a 0384 helyrajzi számú területeken található fák. Előbbin 3db Quercus robur (kocsányos tölgy), utóbbin 1db Quercus robur (kocsányos tölgy) található. A védetté nyilvánítás indoka mindkét esetben a különleges magasságú és törzsvastagságú, idős fák fenntartásának biztosítása.

A **nemzeti ökológia hálózat** elemeként Harkány közigazgatási területén csak magterületek kerültek kijelölésre. Ezek a következők: a Tenkes-hegy Harkány közigazgatási határát érintő részei északon (ezek a területek egybeesnek a Natura2000 területekkel), valamint a külterületek déli határán található erdő.

Ez a magasságilag és szerkezetileg tagolt terepfelszín a változatos tájhasználatból is igen nagy jelentőségű. A település különböző pontjairól más és más látvány tárul elénk, ami tájképvédelmi szempontból kedvező és védendő.

Harkány zöldfelületének kialakulásában a lakó és az üdülőfunkciókhoz köthető használat köszön vissza. A Kossuth utcától nyugatra található lakóterületekre leginkább a díszkert jellegű magánkertek jellemzőek. Ettől keletre viszont az üdülőfunkcióval kapcsolatban a fürdő, a városi parkok, a szállodák, üdülők kertjei alkotják a zöldfelületet. Ezen a részen is a díszkert jelleg uralkodik, de a funkcióhoz mérten itt inkább a fásítás, a nagy kiterjedésű gyepek, a térhatároló örökzöldek a jellemzőek. Itt a zöldterületek a turizmust segítő funkciókkal vannak felruházva (szabadtéri színpad, játszótér, pihenők, parkolófásítás).

Egy fürdőváros esetében a meglévő értékes gyógyvíz mellett a város hangulata, közttereinek kialakítása is kiemelkedő szerepet játszik a látogatottságban, melyből a zöldfelületekre igen meghatározó szerep jut. Harkány az ehhez szükséges adottságokkal rendelkezik, az infrastrukturális fejlesztések mellett azonban a zöldfelületek fejlesztésére nagyobb hangsúlyt szükséges fektetni annak érdekében a város több fronton fejlődni tudjon.

4. LEHATÁROLÁS

4.1. Településképi szempontból eltérő karakterű területek lehatárolása

Bár Harkány kisváros, gazdag történelme és változatos települési funkciói kapcsán mégis kialakultak egymástól jelentősen eltérő karakterű területek.

Az első írásos emlékek szerint Harkan néven királyi udvarnokok földje volt. Földrajzi fekvése, éghajlata, változatos terepadottságai révén lakosai szőlőműveléssel foglalkoztak. Harkány és Terehegy birtokközpontként működött, a török időkben is lakott maradt.

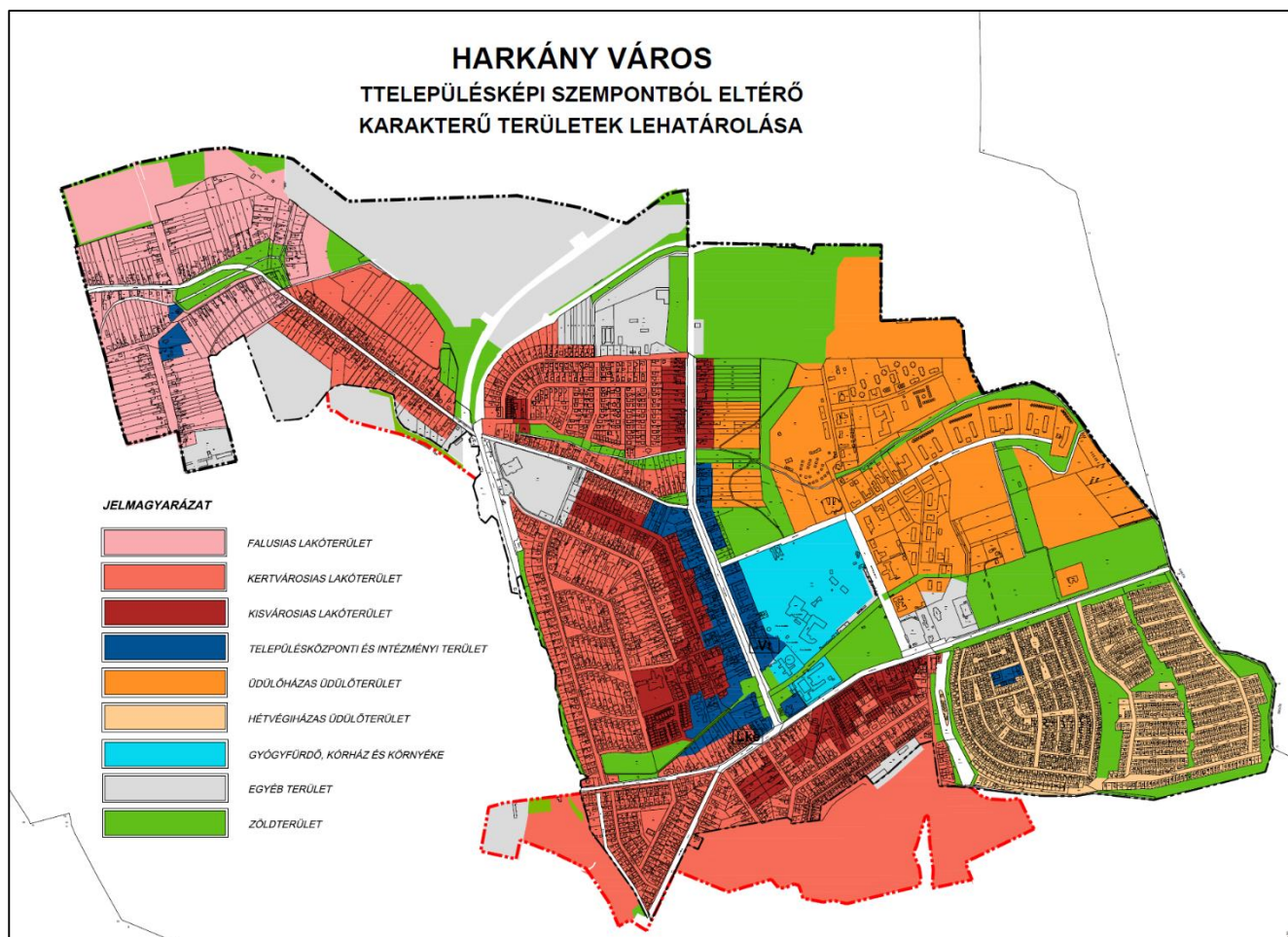
A település újkori történelmének meghatározó állomása a harkányi víz gyógyító erejének felfedezéséhez kapcsolódik. A Gyüd - Harkány közötti mocsarak lecsapolása, a Büdösrét – Büdöstó helyén 1824-től meginduló fürdőépítés, az 1866-ban Zsigmondy Vilmos által fúratott „ország első hévízkútja” új fejezetet nyitott a település fejlődésében.

Míg Terehegy az 1977-es egyesülés előtt és után is megőrizte falusias jellegét, addig Harkány – ugyancsak 1977-ben – nagyközségi, majd az egyesülés után 1999-ben városi rangot kapott.

Harkány településszerkezetében mind funkcionális, mind településképi szempontból egymástól jól elkülöníthető területek különböztethetők meg, melyeknek határai a településközpont kivételével a várost tagoló forgalmi utak:

- az É-D-i tengelyt jelentő, Pécs - Drávaszabolcsi 58-as út
- a K-NY-i tengelyt képező, Harkány – Siklósi 5701-es út, ill. a Harkány – Sellyei 5804-es út
- az 58-as főútról indul Görcsöny irányába az 5814-es út, mely a Terehegyi városrész kapcsolatát is biztosítja

A település beépített területének fejlődése gyakorlatilag a fenti utak, valamint a ma már nem üzemelő Siklós – Sellyei vasútvonal, ill. a vízfolyások (Lanka csatorna) és a településhatár között történt.

4.2. Harkány eltérő karakterű településrészei

4.2.1. Falusias lakóterület (Terehegy)

A terület utca- és térszerkezete a fejlődés ellenére is változatlan maradt, a központban (Széchenyi tér) nagy kiterjedésű zöldterület található, az erről nyíló utcák a mezőgazdasági terület felé biztosítják a kapcsolatot. E szerkezet külön értéke a Terehegyi és Nagyhegyi utca, melyek cca. 30 m-es szélességükkel, fasoraikkal sajátos karaktert jelentenek.

A városrész nagytelkes (100-150 m mélységű, 12-20 m szélességű), oldalhatáron álló beépítési módú, zömmel hosszúházas, esetenként kettőzött házas, hajlított házas épületformával, a főépületre merőlegesen elhelyezett melléképületekkel megőrizte egykor kialakult hangulatát.

A városrész újabb részei (Aradi utca, Petőfi utca) bár telekstruktúrában változatlanok maradtak, a beépítési módban a földszintes, szabadonálló, sátor- vagy utcával párhuzamos nyeregtetős tömegalakítás a jellemző.

A Terehegyi utcában a tömör falazott kerítés kovácsoltvas kapuzatokkal gyakori.

4.2.2. Kertvárosias lakóterületek

A részletes rendezési, telekalakítási tervek alapján az 1950-es évektől napjainkig létrejött, változatos telekméretű (jellemzően 14-16 m szélességű, 30-50 m mélységű), földszintes, szabadonálló és oldalhatáron álló előkertes beépítési módú tömbök egységes karaktert jelentenek.

A 12-16 m szélességű utcák, a vízfolyások, meglévő zöldfelületek figyelembevételével kialakított települési szövet kellemes lakókörnyezetet eredményezett.

A kertvárosias területek régebbi részén (több, mint 50 éves épületek) elindult egy korszerűsítési tevékenység, mely elsődlegesen az épületek energiatakarékos felújításában, a sáttortetős forma nyeregteretűssé alakításában, korszerűbb anyagok használatában nyilvánul meg.

A melléképületek elhelyezése a főépület közeli, néhány esetben jelent meg garázsépület az oldalkertben.

A városrész domináns elemei a rendkívül változatos formájú, anyaghasználatú, színű kerítések, melyek a „mindenkori divat”, szakember és természetesen anyagi lehetőségek függvényében készültek.

4.2.3. Kisvárosias lakóterületek

A gyógy- és strandfürdő ismertsége és elismertsége eredményezte elsősorban a fürdő közelében új, sűrűbb beépítettséget is biztosító (sorházas, zárt sorú, sortársasház) beépítési módokat.

Részletes rendezési, beépítési tervek alapján részben új utca nyitásával, részben tömbfeltárásokkal, zsákutcás megoldással, jelentős lakásszám bővítéssel volt biztosítható a várossal szemben megnyilvánult építési igény.

Általában kétszintes, magastető, tetőtér beépítéses, változatos garázs-elhelyezéssel épületek, építészeti formálásukkal, színezéssel, anyaghasználattal egyfajta „üdülőterületi” hangulatot eredményeztek.

E területeken a közterület kialakítása, használata eredményez gyakran kedvezőtlen településképet. Az új utcák (Szent István utca) 16 m szélességűek és szokásos keresztmetszetű elrendezésűek, azonban a fák telepítésére már nem került sor. E hiányt az előkertek „zöldje” sem pótolja. Ugyanakkor jelentős méretű burkolatépítésre került sor a „magáncélú parkolás” kielégítésére.

4.2.4. Településközponti és intézményi területek

Harkány településszerkezetének egyik sajátos eleme a Fő utca (Kossuth L. u.) mind szélességével (~40 m), mind keresztmetszeti kialakításával (4 sávós forgalmi út, kétoldalt egy-egy kiszolgáló, parkoló felülettel, ill. fasorral) „igyekszik” a városközponttal szemben elvárható igényeket kielégíteni.

A közelmúltban megvalósult elkerülő út tette lehetővé, hogy a fenti elvárásoknak minél jobban megfeleljen. E célt szolgálta a vendégutak térburkolattal, parkolóhelyekkel, sétányokkal való átépítése.

A Fő utca mindkét térfala mentén – a beépítési mód elsődlegesen zárt sorú, kétszintes, magastető, tetőtér beépítéses – az utóbbi 30-40 évben zömmel új épületek létesültek, a földszínteken kereskedelmi, szolgáltatási, vendéglátási, az emeleteken lakás és szállás jellegű funkcióval.

A Fő utca átépítésének folyamata még tart, az új épületek mellett még megtalálhatók a régebbi (földszintes) épületek is. Ennek eredményeképp az utcakép színes, változatos, magán hordozza az átalakuló terület jellemző hangulatát.

A Fő utca mind városképi, városszerkezeti szempontból meghatározó pontja a Zsigmondy sétánnyal, ill. a Siklósi (Ady E.) úttal való találkozási pont, ahol a katolikus templom, a Gyógyház, a Gyógykórház, művelődési ház, könyvtár és zöldfelületek mellett kell biztosítani lehetőséget az új városi főtér számára, melynek meghatározó épülete az új városháza kell, hogy legyen.

A Fő utca üdülővárosi szerepkörét hangsúlyozza a zárt sorú, előkert nélküli beépítési mód előtti közterületen, ill. az előkertes területeken az előkertben kialakított kiülők, pavilonok, pihenőhelyek, amelyek lehetőséget teremtenek a pihenésre, szórakozásra, találkozásra.

4.2.5. Üdülőtérületek

A lakóterületek mellett a városban közel azonos nagyságrendben jöttek létre és fejlődnek napjainkig a különböző üdülési igényeket biztosító üdülő- és hétvégi házas területek.

Üdülőházas területek:

A város és fürdő fejlődésével párhuzamosan a gyógyfürdőtől keletre eső egykor mezőgazdasági területen új utcák kialakításával nagytelkes (>1,0 ha) többszintes üdülőszállók épültek üdülőszövetkezeti formában (Lanka, Ciklámen, Zengő, Gyöngyvirág, Tenkes, stb.). A 3-4 szintes lapostetős épületek változó minőségben, felszereltségben készültek, a 40-50 épületek felújítása mára napirenden van.

E területeket szegélyezi a Bajcsy-Zs. utca keleti oldalán létesült üdülőszállók térsége (MÁV Gyógyszálló, Baranya Hotel, stb.) a város II. világháború előtti jelentőségét is bemutató szállodasorral.

A térség mind közterületeinek rendezettsége, gondozottsága, mind gazdag növényállománya miatt is a város kedvelt területe, mely tovább cca. 15-18 ha-os fejlesztési területtel is rendelkezik.

Hétvégi házas üdülőterületek:

Az 1960-as évek kedvelt üdülési formája volt a hétvégi házas (kistelkes, kisházas) beépítésű építési övezet kialakítása, mely iránti igény a városokba költözéssel, az iparosodással, a megnövekedett szabadidővel és anyagi forrással párhuzamosan egyre feszültebbé vált.

Harkány ekkor a Dél-dunántúli térségben még egyedülként tudta kielégíteni fenti keresletet, így a Siklósi út déli oldalán cca. 1.000 üdülőtelek kialakítására került sor két ütemben.

A 2-300 m²-es, 9-12 m szélességű telkeken szabadonálló, oldalhatáron álló és ikres beépítési módban 15-20%-os beépítettséggel a legkülönbözőbb formájú és „építészeti minőségű” épületek valósultak meg. A szűkösség együtt járt az övezeti előírások „szabadabb értelmezésével”, mely eredményeként mind a beépítettség, mind az építménymagasság „sérült”. A problémát tetézte a gépkocsi elhelyezés megoldatlansága, mely eredményeként fém- és favázás árnyékoló tetők, pergolák „tovább” színesítették, gazdagították a kialakult állapotot.

A terület ugyanakkor kialakult utcáival, tereivel, gazdag növényállományával a város egyik biológiailag legaktívabb térségévé vált.

4.2.6. Gyógyfürdő, kórház és környéke

A gyógyfürdő és környéke cca. 20 ha-os kiterjedésével Harkány „zöld szíve”. Városközponti elhelyezkedése, közel 200 éves múltja, a folyamatosan megújuló jelene és a tervezett fejlesztések révén a továbbiakban is a város legértékesebb részének tekinthető.

A fürdőt körülvevő utak menti területeknek, a fürdő bejáratainak megújulása, a fürdőn belüli épületek, medencék, játszó- és pihenőfelületek folyamatos rehabilitációja, minőségi fejlődése, és nem utolsósorban értékes parkja, fasorai mind záloga a megújuló jövőképeknek.

A gyógyfürdőt, kórházat, a Zsigmondy sétányt érintő fejlesztések pályázati forrásból, a lakosság és üdülőnépesség érdeklődése mellett történik, mely záloga lehet egy igényes, természeti és építészeti értéket tovább vivő településképeknek.

4.2.7. Egyéb területek

Harkány üdülővárosi szerepköre következtében kevés kereskedelmi-szolgáltató területtel rendelkezik, ipari területtel jelenleg egyáltalán nem rendelkezik.

Településképi szempontból is kedvezőtlen a piac jelenlegi állapota.

A várost értékes mezőgazdasági táj öleli körül, melyben üzemi területek nem létesültek. Tájvédelmi szempontból kívánatos a Tenkes hegy déli lejtőjén kialakult kiskert és szőlőhegyi területek karakterének megőrzése, a túlzott beépítéstől való megmentése.

4.2.8. *Eltérő karakterű településrészek közterületei, zöldfelületei*

1. Siklósi út – Kossuth utca közötti területek

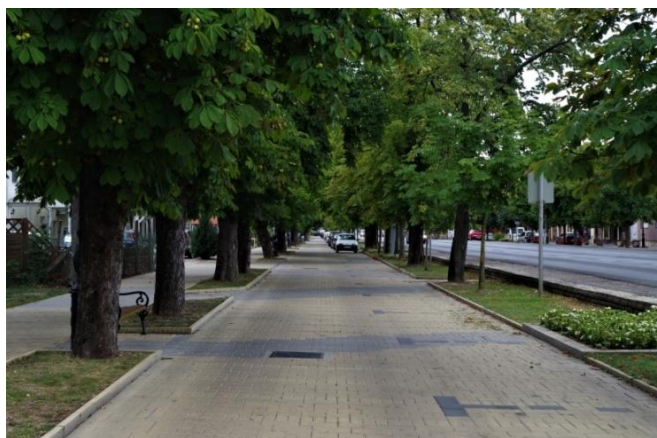
A város zöldfelületének jelentős része itt található. Jellemző a koros fák és a nagyméretű örökzöldek jelenléte. A fasorok amellet, hogy kedvező képet adnak az utcáknak, fontos szerepet töltenek be a mikroklima alakításában. Megtartásuk kiemelkedő feladat, továbbiak telepítése javasolt. Az arborétum komoly növényállományát átvizsgálva javasolt a terület közparkká való átalakítása, funkciókkal, látványelemekkel való felruházása annak érdekében, hogy vonzóbb célpont legyen mind a lakók, mind a turisták számára.

A fürdő, a magánüdülők, szállodák meglévő kertjeinek növényzete szintén nagy érték, ezek megtartása javasolt, de újragondolásukkal hozzájárulnának egy modernebb települési arculathoz. A Kossuth utca mentén elindult egy fejlesztési folyamat, a szélső sávok egységes térburkolata, a gömbkőrös fásítás, a vadgesztenyék folyamatos pótlása és a környezetarchitektúra elemek (lámpák, virágtartók, faveremrácsok) egységes kialakítása mind kedvezően hat az utcaképre. Az egységes, főutcahoz méltó kialakítás eléréséhez ez a folyamat folytatandó, de javasolt a teljes utca hosszában, faltól-falig megvalósuló komplex tervezés.

A Lanka-csatorna belterületi jelenléte sajátos adottsága a városnak. Felszíni szakaszainak rendezése és hangsúlyozása egyedi karakterrel gazdagítaná az üdülőterületet.

A Bartók Béla út sarkán kialakított tér jó példa a köztéralkításra. A szökőkút, a burkolat és a növényzet harmóniája a városban egyedülálló módon teszi vonzóvá a teret. Több hasonló teresedés kialakítása emeli a közterületek színvonalát, ezáltal kedvezően alakítja a település arculatát. A szökőkút a fürdőváros jelleget hangsúlyozza.

Az egynyári kiültetések a településközpontban fontos arculati tényezők, a sok kis virágtartóba kihelyezett egynyáriak helyett azonban kedvezőbbek a nagy kiterjedésű, rendezett virágfelületek. Az egész városban megjelenő villanyoszlopra helyezett egynyáriak szintén hozzájárulnak a kedvező utcaképhez.

2. Kossuth utcától nyugatra levő lakóterület

A családi házakhoz tartozó kertek többnyire díszkert jellegűek, kevés a haszonkert. Utcakép szempontjából kedvező az utcafronti sövény, melynek javasolt maximális magassága 1,2 méter. Az előkertek a település arculata szempontjából különösen fontosak, hiszen az utcakép formálásában is szerepük van. Az előkertekbe maximum 1 méter magasságú növényzet ültetése javasolt. A telkek és a telken belüli funkciók lehatárolása növényfuttatással vagy keskeny sövények telepítésével kedvező megoldást nyújt. A meglévő fák megőrzése fontos feladat a jövőben, hiszen a viszonylag sűrű beépítés miatt újak telepítése korlátozott. A karakter utcáin az utcafásítás zömében megoldott, igazodva a sok légvezetékhez. Jellemzően gyümölcsfák alkotják, de szép példákat látunk díszfák ültetésére is. Ahol erre nincs mód, ott a telkek előtti zöldsávok kialakításában és fenntartásában a lakók is szerepet vállalnak és vállalhatnak a továbbiakban is.

A Szent István utca zöldfelületi szempontból eltér a környék utcáitól. Itt inkább a panziók, kisebb üdülőegységek jellemzőek, ehhez mérten az előkertekre a feltűnőbb, díszesebb kialakítás jellemző. Ez sok esetben kedvezően alakítja az utcaképet. Kerülendő a magas, térfal jellegű kiültetés és a különleges karakterű növényzet tömeges és vegyes alkalmazása. Kövessük a „kevesebb néha több” elvet.

Ezen a településrészen kisebb teresedések alakultak ki, melyek közpark szerepet ugyan nem töltenek be, rendezett zöldfelületeivel azonban mégis fontos elemei a karakternek. A burkolatok megújításával, kiegészítésével még inkább hozzájárulnának a kedvezőbb utcaképhez.

A sporttelep körüli fásítások jó példái az eltérő funkciók kedvező lehatárolásának. A pályákat DK-ről egy nyárfasor, északról több vadgesztenye fasor, nyugatról pedig gömbkőris fasor keretezi. Ezek megtartása, karbantartása kiemelkedő feladat a területen.

2.a. Siklósi út alatti lakóterület

A széles utcák miatt a kerítések előtti sáv leginkább gyepterület, ahol a lakók utcakerteket alakítottak ki. Az előkertek változatosak, sok sövénykerítés, ami kedvező utcaképet teremt. Kerüljük az 1,2 méternél magasabb utcafronti sövénykialakítást. A házakhoz tartozó zöldfelületekre jellemző a díszkerti kialakítás. Számos nagyméretű örökzöldet láthatunk.

2.b. Kisházás üdülőterület

A Siklósi úttól egy széles gyeper és egy egységes platán fasor választja le a területrészt. A szűk telkek ellenére dús növényzet jellemzi a területet a telkek között jelenlevő széles zöld sávoknak és az utcákon, tereken sok helyen megjelenő nagyméretű fáknak köszönhetően. Így az egész városrész zöldbe ágyazott, kellemes klímájú.

A telkeken jellemző a nyírt sövénykerítés, ami kedvező utcaképet eredményez. A kiskertek leginkább gyeptől és néhány díszcserjéből állnak, néhol 1-1 kisebb fa található. A kis telekméret miatt jellemző a kúszónövénnyel befuttatott gépkocsi beálló, pergola. A keskeny térhatároló sövényekkel együtt ezek kedvező látványelemek. Kerülendő a telkek szabadon álló területének 50%-ot meghaladó szilárd burkolata.

A Szúnyog-tó belterületi jelenléte sajátos adottsága a városnak. Parti sávjának rendezése és hangsúlyozása egyedi karakterrel és használati értékkel gazdagítaná az üdülőterületet.

3. Terehegy

Terehegy kertjeire leginkább a falusias karakter jellemző, a szűk kertekben a növényzet a kert elejében főként gyeptől, díszcserjékből áll, míg a kert végében gyümölcsfákat és kis haszonkertet találunk. A kert végében pedig már ott van a táj. Jellemzőek a széles fásított utcák, a templom környékén a hársfasor és a gömbakác fasor fontos elemei az utcaképnek. A meglévő fás növényállomány megőrzendő mind a közterületeken, mind a magánkertekben. A gazdasági épületek növényzettel való takarása kedvező, az előkertek dísnövényekkel való beültetése pedig javítja az utcaképet.

Sajátos karaktert ad a településrésznek a központi zöldterület, amely a patakmeder köré szerveződik látványban és használatban egyaránt. Ez a városban egyedülálló példa követendő a település más részein is. A komoly faállomány fontos szerepet játszik a helyi klíma kedvező alakításában.

4. Beépítésre nem szánt területek

A kedvező tájképi adottságú külterületen fontos cél a tájképvédelmi övezetek jelenlegi állapotának, illetve az északi mezőgazdasági kultúrtáj jellegének megőrzése. A tájban megjelenő bármilyen építmény esetén annak tájbaillesztése fontos feladat, különösképpen az északi, síkvidéki területeken és a Kis-hegy déli lejtőjén. Kerülendő a 6 méternél magasabb építmények elhelyezése ezeken a területeken. A mezőgazdasági táj jellegét javasolt változatosabbá tenni tájfasítással és mezsgyékkal a tájképvédelem szempontjainak betartása mellett.

A vízfolyások mentén az esetleges vízépitési munkálatok során a természetkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni, a természetközeli állapot megőrzése érdekében feltöltéseket, patakmeder burkolást meg kell akadályozni. A védett területeken beépítés nem megengedhető.

A zártkerteknél javasolt a hagyományos növényzet megtartása, ültetése, pl dió, gyümölcsfák, mandulafa. A fák és sűrű cserjesávok gyökérzete talajmegkötő képességű, ami a víz romboló munkáját képes csillapítani.

4.3. Egyéb településképet formáló elemek

Utcák, terek

Harkány utca- és térstruktúrája a mindenkori igények szerint alakult ki, értéknek tekinthető, hogy a szűkebb funkcionális szerep mellett egyéb – esztétikai, zöldfelületi – szempontok is szerepet játszottak. Szerencsésnek mondható, hogy a Fő utca szélessége ma is lehetővé teszi a gépkocsi közlekedés mellett egyéb funkciók kielégítését is.

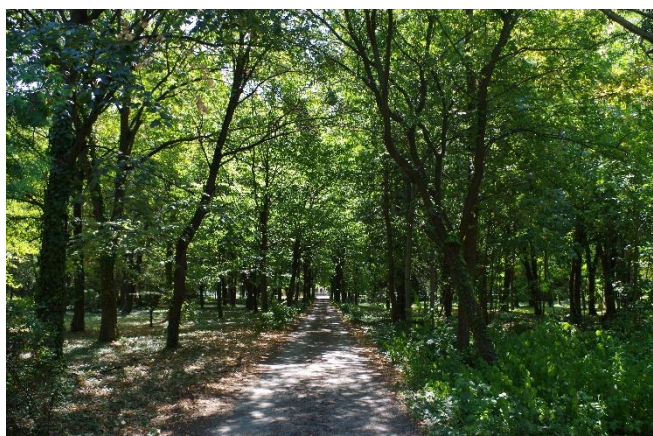
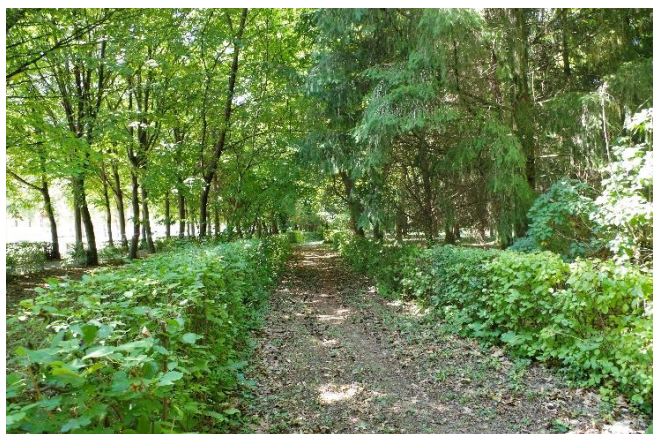
Jelentősek a városban a forgalomcsillapított utcák, az önálló gyalogutak, fásított sétányok, melyek már ma is hálózatot alkotnak.

A közlekedés mellett az utcákban biztosított jellemzően a lakó- és üdülőtérületen a nyílt árkos csapadékvíz elvezetés, a légvezetékes kis- és középfeszültségű elektromos hálózat, melynek megszüntetése a közeljövőben nem várható.

Sétányok

Az egyes városrészek sajátosságához tartoznak az igényesen kialakított játszóterek, és rendkívül „színes, változatos” a falusias és kertvárosias területeken megvalósult kerítések, akár magasságukat, akár formájukat (tömör, áttört) tekintjük.

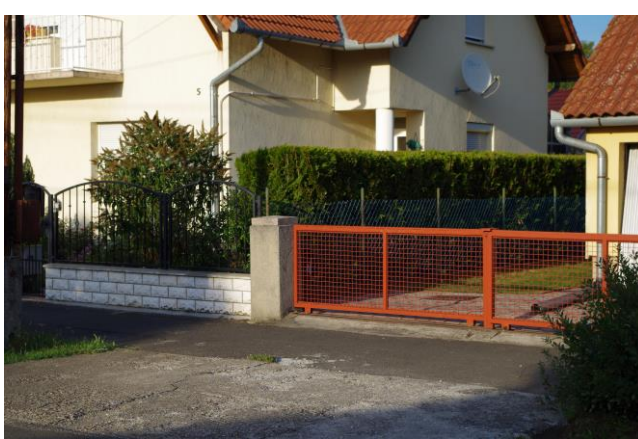
Elsődlegesen a városközpont és gyógyfürdő környezetében találhatók meg a mikroarchitektúra (utcabútorok, reklámhordozók, világítótestek, közlekedési, parkolási információs táblák, virágtartók, stb.) elemei.

Harkány külön értékének tekinthetők a szobrok, szökőkutak, pihenőhelyek, találkozóhelyek.

Kerítések:

Szobrok:

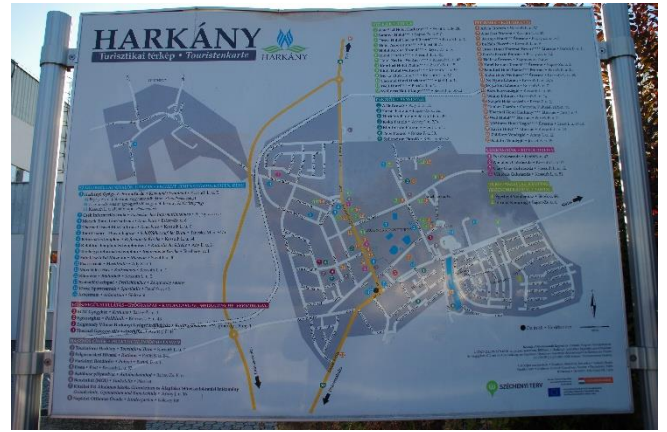
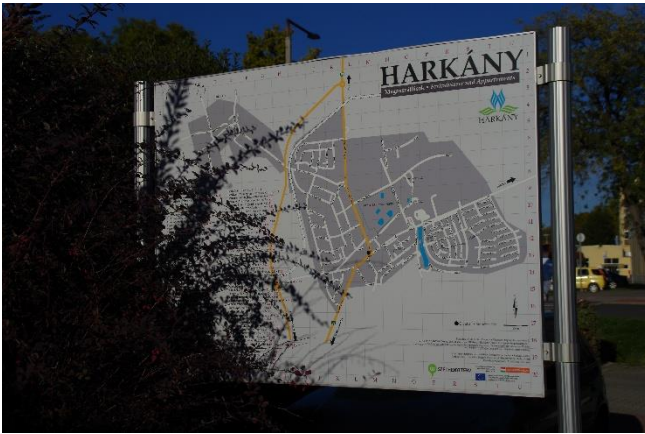

Mikroarchitektúra:

5. AJÁNLÁSOK – ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

(A településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások)

A mindenkori településképi a természeti és épített környezetet létrehozó, alakító és használó települési társadalom tükré.

Harkányban a kicsi lélekszám dacára nagy dolgok születtek. A népességszám 150 év alatt 3,5-szeresére növekedett, a falusi fürdő nemzetközi hírnévre tett szert, az üdülónépesség száma a nyári időszakban meghaladja az állandó népességét. Az egykori falusi településszerkezet alapvetően átalakult, sokfunkcióssá vált.

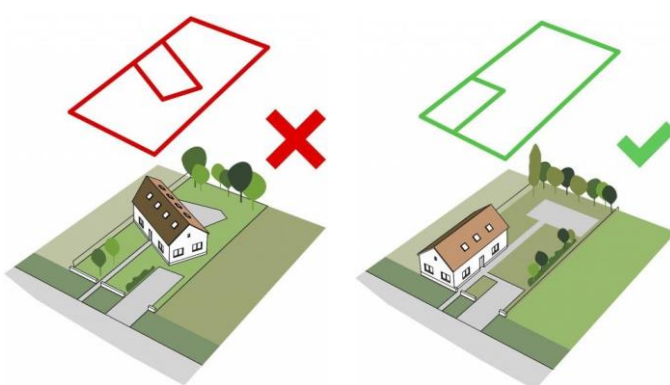
A fejlődés bár rendkívül intenzív volt, az egyes településrészek a mai napig megőrizték egykori hangulatukat, karakterüket.

5.1. Falusias terület (Terehegy)

A kialakult utca- és térszerkezet, a kialakult hangulat megőrzése a településképi alakulásában alapvető fontosságú.

Telepítés

A nagytelkes telekstruktúra, a változatos beépítési módok – a hosszúházról a hajlított házsig – egyaránt színesítik a településképet. A kialakult utcavonalas, ill. előkertes formák megőrzését az illeszkedési szabályok alapján kell biztosítani.

Az épületek tömegalakítása

A településrészen az épületek magassága közel azonos (földszintes). A tetőforma utcánként eltérően alakult, az egyes sajátosságokat (nyereg, csonkakontyos, sátozott, tetőhajlásszög) az utcára jellemző módon kell alkalmazni. Sátozott épület átalakítása során az utcával párhuzamos nyeregtető alkalmazása javasolt.

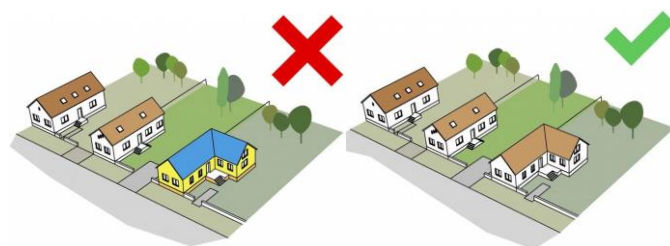
A melléképületek elhelyezésénél a kialakult hagyományok követendők.

Színek, anyaghasználat

A lakóépületek színvilága egységes, megfigyelhető a hasonló anyag- és színhasználat. A homlokzatok jellemzően vakolt felületűek, előfordul a kő-, fa- és téglaburkolat alkalmazása is. A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fedések és burkolatok.

A tetők általában cseréppel fedettek, tetőfedésként nem javasolt nagyelemes fém burkolat, hullámpala, bitumenes zsindelyfedés, kék színű fémfedés, máz nélküli szürke

árnyalatú betoncserép, műanyag cseréputánzatú héjalás alkalmazása.

Kerítés

A kerítések általában áttörtek, de megjelennek a tömör fából, téglából épített kerítések is. Javasolt oszlopos kerítés alkalmazása áttört közbenső részekkel, vagy fa kerítés kialakítása.

5.2. Kertvárosias területek

Harkány legnagyobb kiterjedésű területfelhasználási egysége, mely részletes rendezési, telekalakítási tervek alapján készült, a születésekor hatályos OÉSZ-ben és helyi rendeletben rögzített „játékszabályok” figyelembevételével.

A megvalósulás időszakát figyelembe véve 4, egymástól kismértékben elkülönülő karakterű terület egység jött létre Harkányban.

- a) Az Alkotmány – Körösi Csoma – Táncsics utca térsége, ahol nagyobb méretű tömbök, telkek találhatók, a beépítési mód földszintes, szabadonálló, az épületek legnagyobb részt sátoztetős cserép és palafedéssel. Tetőtér beépítés ritkán fordul elő.

- b) Az Ady E. utcától délre a Damjanich u. térsége

Kistelkes, földszintes, oldalhatáron álló beépítési módban, nyereg és sátoztetős, tetőtér beépítéssel valósultak meg az épületek.

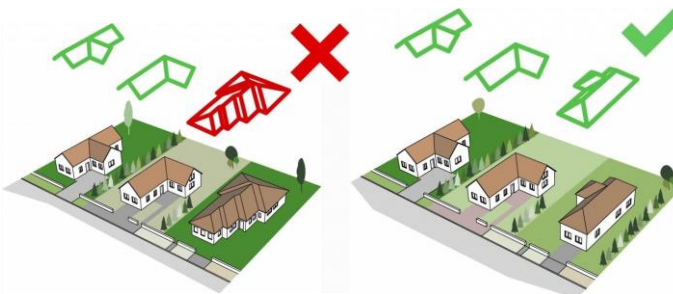
A telkek beépítettsége gyakran meghaladja a megengedett mértéket, a viszonylag nagyméretű épületek az egykor divatos „fizetővendég” funkció befogadását is biztosították.

- c) A Petőfi S. utcától északra elhelyezkedő Bocskai – Bercsényi – Munkácsy utcák térsége

Az 1980-2000 között megvalósult terület, kistelkes, oldalhatáron álló, zömmel nyeregvetős családi házak találhatók.

- d) Az Ady E. utcától délre lévő Zrínyi – Ságvári utcák térsége

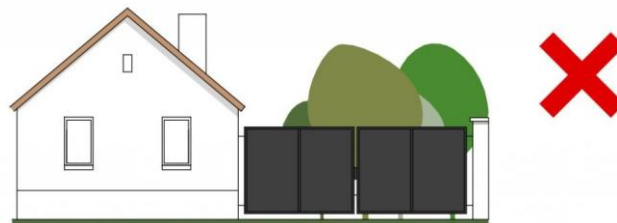
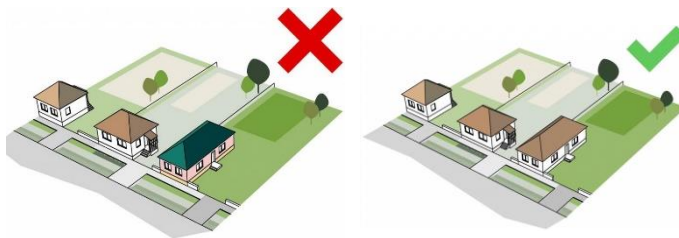
A kistelkes, oldalhatáron álló, földszintes, sátoztetős és nyeregvetős, tetőtér beépítéses épületek mellett – a gyógyfürdő szomszédsága kapcsán – megjelentek az egykor kedvelt „korszerű, csoportos” beépítési formák is (sor és láncház).

A fent említett karaktereken túlmenően a kertvárosias lakóterületek közös jellemzője:

- az épületek anyaghasználata, vakolt felületek, téglaburkolat, ritkábban kő-, ill. faburkolat
- a színek alkalmazása, mely elsődlegesen fehér, sárga, ill. pasztell tónusú színek
- a nyílászárók formája a mindenkor a TŰZÉP-en kapható méretekkel, nyílászárósztásokkal
- a nyeregtetős épületek esetében az utcára nyíló homlokzaton a tetőtéri lodzsa
- a tetőtér használatát biztosító felépítmények, fióktetők
- a magastetők héjalása égetett agyagcseréppel, vörös árnyalatú, sötétebb, ill. világosabb betoncseréppel, rombuszpalával, ritkán bitumenes lemezfedéssel
- a kerítések is „korfügő” formában, rendkívül változatos formai kialakítással és anyaghasználattal készültek

A kertvárosias területeken a kialakult utcaképhez – az illeszkedés szabályait figyelembe vevő – fejlesztés javasolt.

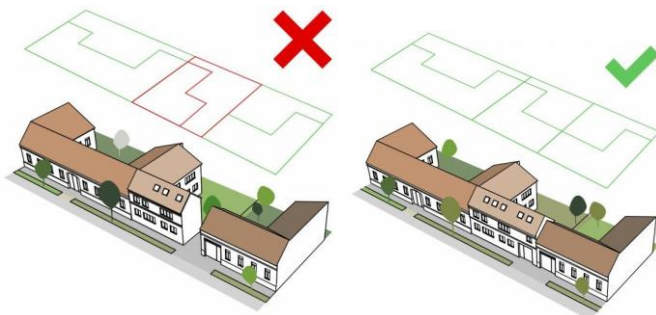
5.3. Kisvárosias és településközponti terület

Harkányban a településfejlődés legfontosabb forrása a gyógy- és strandfürdő, a városiasodás területe pedig a Kossuth L. utca (Fő utca). A város történelme során mindig is várostengelyt jelentett, és szerencsésnek tekinthető az a tény, hogy az út kialakult szélessége ma is megfelel új szerepkörének.

E tengely nyugati oldalán az egykor falusias beépítés átalakult, a telekadottságok figyelembe vételével új, - zárt sorú, egyemeletes – beépítési forma jött létre lakó-, és intézményi funkcióval. Az átépülés pozitívumaként említendő az a tény, hogy az értéket képviselő egykori polgárházak megmaradtak, jelezve egy szervesen fejlődő változási folyamatot.

A Fő utca menti nagytelkes (100-150 m-es mélységű) telekstruktúra tette lehetővé, hogy szerepkörének megfelelően – a fürdővárosi funkciót segítő – új területfelhasználás jöhessen létre.

Ez a tény is biztosította, hogy a Kossuth és Tánicsics utcák között új utca – Szent István utca

– valósulhasson meg, mely ma Harkány kisvárosias lakóövezetét jelenti.

Míg a Kossuth u. mentén az átépítés közel 30 éve tart, különböző vállalkozói igények és azok építészeti (tervezői) megjelenítése érhető tetten, a Szent István u. karakterében az előző tényezők mellett az építtetők, a várható vendégek (elsősorban németek) „esztétikai elvárásainak” kívántak megfelelni. a végeredmény minősítése nem a jelenlegi munka tiszte.

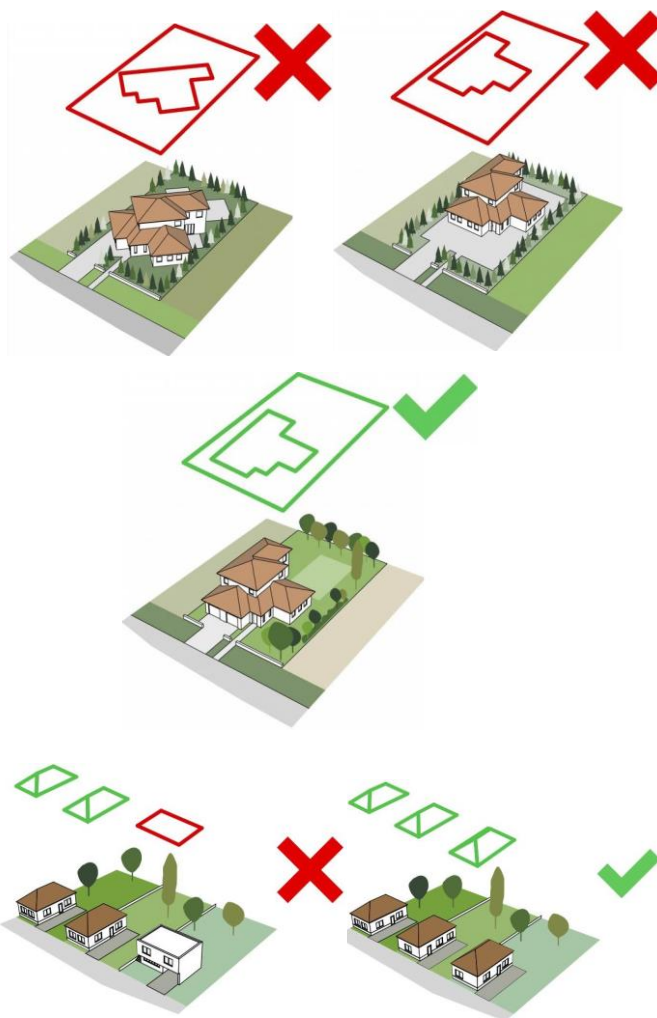
5.4. Üdülőterületek

Mára a „kaláka építés és építészet” leáldozott. Az egész évben munkát jelentő víkendház, a helyhez kötött pihenés, üdülés helyett az idegenforgalomban új trendek alakultak ki. A „nagy generáció”, mely e területet kialakította, gondozta, már idős, vagy meghalt. Utazási, élményszerzési szokásaink alapvetően megváltoztak.

A tulajdonhoz kötődő nosztalgia természetesen még tetten érhető, akárcsak a német emberek Harkányhoz kötődő vonzódása. Az üdülőtelepen a legkülönbözőbb európai népek autói jelzik, hogy a fürdőhöz, a gyógyvízhez egykor kialakult nosztalgia még megvan.

Ugyanakkor a megváltozott igények éltetik a Fő utca térségében megnyilvánuló „lakásépítési kedvet”, a társasházi forma kevesebb kötöttséggel is biztosítja a néhány napos, vagy hetes rekreáció lehetőségét.

A terület településképi megjelenésében csak a tulajdonosi kör, vagy a funkció (lakás) megváltozása eredményezhet javulást. A településrész megújulása csak egy körültekintő, az Önkormányzat által szervezett és irányított, ugyanakkor a tulajdonosokat a végrehajtásba bevonó fejlesztési program keretén belül vezethet az értékek megmentéséhez, új települési karakter kialakításához.

5.5. Általános ajánlások a zöldfelületek vonatkozásában

Zöldfelület-gazdálkodási ajánlások

- új ipari/mezőgazdasági létesítmények telepítésére, tájbaillesztésre vonatkozó zöldfelületi előírások kidolgozása
- a közterületek és közlekedési területek fejlesztése esetén célszerű komplex, mindenre, így a zöldterületre is kiterjedő tervezés lebonyolítása a legkedvezőbb településkép elérése céljából
- bármely zöldfelületi, vagy azzal szorosan összefüggő pl. gyalogos és kerékpárút fejlesztésnél a meglévő zöldfelületi kapcsolódásokat figyelembe kell venni, rendszerszerű tervezés javasolt

- a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken a védett értékek megőrzése céljából a Duna-Dráva Nemzeti Parkkal való együttműködés, az általuk javasolt kezelési, hasznosítási módok betartása
- a település teljes közigazgatási területére vonatkozó fakivágási rendelet megalkotása
- a település teljes közigazgatási területére vonatkozó egyedi tájérték kataszter elkészítése

Ajánlások erdőterületekre:

- ökológiai cél a meglévő erdőterületek tájidegen fajainak, részleteinek őshonos növényzettel való fokozatos átalakítása

Ajánlások tájfasításra:

- a változatos tájkép és a kedvezőbb ökológiai körülmények biztosítása érdekében javasolt a szántók esetében (a tájképvédelem figyelembevételével) tájfasítás, mezsgyék telepítése mezőgazdasági utak mentén, művelési táblák határain
- javasolt cserjefajok: galagonya, kökény, csíkos kecskerágó, veresgyűrű som, húsos som
- javasolt fafajok: gyertyán, tölgy, éger, vadvadkörte
- a zártkerti részen mérnökbiológiai módszerekkel összehangolt növényültetés javasolt a vízerózió megfékezésére

Ajánlások vízparti sávokra:

- ezeken a területeken az ökológiai és esztétikai szempontok egyaránt fontosak, mindkettőre figyelni kell
- cél a természetes növényzet megóvása, telepítése, az ökológiai folyosók szerepének további erősítése

Ajánlások közterületi zöldfelületekre, utcafásításra

- meglévő fasorok megőrzése
- utcafásítások telepítése ahol megfelelő hely áll rendelkezésre a légvezetékek, közművek figyelembevételével. Ügyelni kell a megfelelő faj kiválasztására és a telepítési távolságra.
- utcafásításhoz ajánlott fajok: kőris, berkenye, juhar, hárs, valamint ezek alakilag változatos fajtái, a színes levelű fajok kerülendők fasorok esetén
- a Kossuth utca komplex átgondolása szakági tervező bevonásával annak érdekében, hogy a főutca méltó helyet kapjon a település életében
- települési szintű közpark kialakítása az arborétum területén
- a Bajcsy-Zsilinszky utca újragondolása a meglévő növényzet megtartásával a fürdő bejáratának hangsúlyozásával
- javasolt a gyalogutak megújítása a rendezett utcakép eléréséhez. A burkolathoz jó vízáteresztő, javítás esetén könnyen felszedhető, kiselemes burkolat javasolt tájbaillő, nem hivalkodó színben.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Falusias lakóterület (Terehegy):

Kertvárosias lakóterület:

Kisvárosias lakóterület:

Fürdő:

Hétvégiházak üdülőterület:

Üdülőházas üdülőterület:

Településközponti területek:

Kerítések:

Játszóterek, egyéb közterületek:

ÖSSZEFOGLALÁS

Harkány 1900 – 2011 között lakosságszámát és belterületét egyaránt 3,4-szeresére növelte, 1977-ben nagyközségi, 1999-ben városi rangot kapott.

A település és a gyógyfürdő egymással párhuzamosan fejlődött ,mind a lakásépítés, mind a fürdő vonatkozásában voltak eredményesebb, főként mennyiségi csúcsok, mára minden területen a minőségi fejlesztés, a „Harkányban jó élni” a városvezetés és a városi polgárok legfőbb célja.

A kézikönyv a városfejlődés különböző időszakaiból szemezget, bemutatva az örökségi értékeket, a kevésbé sikeres, ill. a jó épített és természeti környezeti megoldásokat, a folyamatosan fejlődő közterületeket, és természetesen a gyógy- és strandfürdő, valamint gyógykórház egyre igényesebb létesítményeit, környezetét.

Harkány épített környezete a terehegyi XIX. századi épületektől kezdve, az 1950-es évek sátoztetős házain, majd a korszerű, csoportos, a városias zárt sorú beépítéseken keresztül egyfajta gyűjteménye a XX. századi magyar építészetnek. A sorban természetesen az üdülő építészetünk változatos épületformái is jelzik e korszak igényeire adott építészeti megoldásokat, válaszokat.

Harkánynak akár idegenforgalmi programja is lehetne, egy a város épített és természeti környezetet bemutató városnéző túra.

A kézikönyvben is megfogalmazódott, hogy a 2017-es állapot csak egy állomás, a könyv tartalmának folyamatos bővítésével, naprakészségével érheti el igazi célját.

Harkány, 2017. november hó

TELEPÜLÉSTERVEZÉS, ÉPÍTÉSZET

dr. Hübner Máttyás DLA
okl. építészmérnök, vezető tervező
TT/1É-02-0107

Tóth Réka
tájépítész mérnök
TK/02-0608, K/02-0608

dr. Baracsi Viktória DLA
okl. településmérnök
TT/02-0655

KÉSZÍTETTE

HÜBNER TERVEZŐ KFT
7621 Pécs, János u. 8.